

Vapaa sivistystyön pedagogiikka tuottaa motivoituneita ja itsenäisiä oppijoita

28.2.2018 Sini Teräsahde

Lea Leino toteaa väitöskirjatutkimuksensa alussa, että englannin kielestä on tullut maailmankieli ja sen käyttö on työelämässä lisääntynyt koko ajan. Siihen on reagoitu suomalaisessa koulutusjärjestelmässä englannin opetuksen lisäämisellä, mutta monilla aikuisilla englannin kielitaidossa on kuitenkin puutteita. Eryteisesti englannin kielellä puhuminen tuottaa monille vaikeuksia, vaikka kirjallisesti pystyisi englannin kielellä kommunikoimaan, esimerkiksi lähettämään sähköpostiviestejä. Suullinen kommunikointi englanniksi on kuitenkin tullut työelämässä yhä tärkeämmäksi koska nykYTEknologiset viestimet mahdollistavat sen ja näiden viestimien käyttöä edellytetään tehokkaana kommunikoinnin tapana. Siksi englannin kielen suullisen osaamisen merkitys on kasvanut entisestään. Kyvyn käyttää englannin kieltä Leino mieltää globalisoituvassa maailmassa autonomisen toimijuuden ja aktiivisen kansalaisuuden edellytyksiksi. Ilman riittävää englannin kielen taitoa ihminen ei voi osallistua englannin kielellä käytäviin vuorovaikutustilanteisiin ja osaamattomuus saattaa tuottaa jopa häpeää.

Leino tutki väitöskirjatutkimuksessaan aikuisten suullisen englannin kielen taidon kehittymistä opettamallaan englannin kielen kursseilla sekä opettajana kehittymistä vapaan sivistystyön toimintamuodoissa ja ammattikorkeakoulussa.

Leino arvioi vapaan sivistystyön oppilaitokseen englannin kielen kurssille tulleiden aikuisten olleen motivoituneita opiskelemaan, koska näkivät jo ennalta kasvavan osaamisen tuottavan heille hyötyjä sekä työelämässä että vapaa-ajalla. Aikuisopiskelijat olivat jo ennen kurssille tuloa tietoisia omasta osaamisestaan ja työelämän englannin kielen osaamisvaatimuksista. Monet kurssille osallistuneet tarvitsivat englannin kielen taitoa työelämässä esimerkiksi asiakaspalvelutilanteissa, mutta työssä ei kuitenkaan ollut tarjoutunut riittävästi mahdollisuuksia suullisen englannin kielen käytön harjoitteluun. Opiskelijat osallistuivat opintoihin vapaaehtoisesti ja vapaa-ajallaan, mutta kuten opiskelijat olivat itsekin toivoneet, opiskelun hyöty kantautui työelämään.

Mahdollisuus toimia opettajana vapaan sivistystyön oppilaitoksissa – kansalaisopistossa ja kansanopistossa – ammattikorkeakoulussa opettamisen ohella tarjosi Leinon kokemuksen mukaan myös paikan opettajana kasvamiselle. Opetus vapaassa sivistystyössä on itsenäistä ja vapaata, mutta myös vastuullista. Opetuksen laatu kun mitataan maksavien asiakkaiden tyytyväisyytenä. Opettajan tuli tuntea opiskelijoiden aiempaa osaamista ja työelämästä nousevia osaamistarpeita ja suunnitella opetus niin, että opiskelijoiden oppimistavoitteet täyttyvät. Toisaalta vapaan sivistystyön opinnot ovat avoimna kaikille aikaisemmasta koulutuksesta riippumatta ja opiskelijoiden kielitaidon lähtötasot vaihtelivat, mikä asetti haastetta opetuksen suunnittelulle. Opetusta räätälöidessään ja aikuisopiskelijoiden kanssa keskustellessaan opettaja oppi itsekkin ja koki kasvaneensa opettajana. Hyöty opettajana kasvamisesta vapaan sivistystyön toimintamuodoissa kantautui myös ammattikorkeakouluopettajan työhön. Aikuisia opiskelijoita opetettuaan opettaja tunsu entistä paremmin työelämän vaatimuksia englannin osaamisen suhteen, mikä auttoi myös ammattikorkeakouluopetuksen toteutuksen suunnittelussa.

Minkäläistä vapaan sivistystyön pedagogiikkaa Leino opettajana sitten toteutti englannin kieltä opettaessaan ja kuinka se vaikutti aikuisopiskelijoiden oppimiseen? Leino kertoo saaneensa paljon Georg Lozanovin ajatuksista kieltenopiskelussa. Leino pyrki opettajana tukemaan vuorovaikutuksellisen ilmapiirin luomista monin eri keinoin. Ensinnäkin pöydät aseteltiin puoliympyräksi perinteisen luokkamutoisen asetelun sijaan. Opettaja pyrki koko ajan luomaan vuorovaikutusta koko ryhmän kesken, eikä vain oppilaan ja opettajan välillä tukien näin vertaisoppimista. Opettaja oli valinnut oppimateriaalit huolella juuri ryhmää varten. Oppitunneilla käytiin paljon keskusteluja pienryhmissä. Pienryhmien kokoonpanoa muutettiin tiuhaan, jotta kaikki puhuisivat kaikkien kanssa, tutuisivat toisiinsa ja jotta opettaja pystyi huomioimaan keskustelijoiden kielitasoerot pienryhmien muodostamisessa. Keskustelujen ohjaamisessa opettajan mielestä tärkeämpää oli turvallisen ja innostavan ilmapiirin luominen kuin joka ikisen keskustelutilanteessa ilmenneen virheen korjaaminen kaikkien kuullen, mistä joillekin opiskelijoille oli muodostunut traumoja aiemmissa opinnoissaan. Englannin puhumisen tuottamaa jännitystä Leino pyrki lieventämään huumorilla ja hyödyntämällä kerronnallisuutta ja roolileikkiä. Leino loi kurssin ympärille tarinan ja opiskelijoille arvottiin keksityt roolit. Näin opiskelijat pysyivät kiinni kurssin juonessa ja pystyivät harjoittelemaan keskustelemista arkisista tilanteista paljastamatta henkilökohtaisia asioitaan. Roolien avulla harjoiteltiin myös asiakaspalvelutilanteita. Musiikin soittaminen tunneilla tuki kuvitteelliseen tilanteeseen eläytymistä, helpotti jossain tilanteissa opiskelijoiden keskittymistä ja loi tunneille rentoa ilmapiiriä. Vaikka viihtyminenkin on tärkeää vapaa-ajalla suoritettavissa opinnoissa, niin tärkeintä oli kuitenkin tarjota opiskelijoille heidän hyödylliseksi katsomiaan sisältöjä, oppimaan oppimisen taitoja, poistaa vieraan kielen käyttöön liittyviä pelkoja ja tukea heitä kasvamaan itsenäisiksi oman oppimisensa edistäjiksi.

Opiskelijat kokivatkin, että tämän kaltainen opetustapa paitsi viritti hyvin tavoitteelliseen vieraan kielen oppimiseen, loi myös oppimista edistävää, miellyttävää ilmapiiriä. Kurssin aikana opiskelijoiden tietoisuus omista taidoista ja niiden puutteista ja edistämisen tarpeista kasvoi ja he pystyivät tekemään itsenäisiä

Sivistystyön vapaus ja vastuu -ohjelma (SVV): Vapaan sivistystyön tutkimusta yleistajuisesti
Julkaistu 9.3.2018 osoitteessa <http://www.vapausjavastuu.fi/svv-toiminta/tutkimusta-yleistajuisesti-2-2018/>

valintoja itselleen sopivimman oppimistavan löytämiseksi. Opiskelu vapaan sivistystyön kannustavassa ja tasa-arvoisessa ilmapiirissä lisäsi opiskelijoiden rohkeutta englanninkielen puhumiseen ja kasvatti siten entisestään heidän oppimismotivaatiansa ja itsenäisyyttään oman osaamisensa kartuttamisessa.

Leinon väitöskirjan tutkimusaineistona oli keskustelevat haastattelut, joita hän teki vapaan sivistystyön opiskelijoille heti kurssin päätyttyä ja vuosi kurssin jälkeen. Tutkimusaineistoa oli myös kurssipäiväkirjat ja opettaja-tutkijan päiväkirjat, jotka auttoivat haastatteluaineistojen tulkinnessa ja opettajana kasvun reflektoinnissa. Vapaan sivistystyön opetuksen erityisyys tuli ilmi tehtäessä vertailua kielten opettamiseen ammattikorkeakoulussa, mistä Leino oli kerännyt myös päiväkirja-aineistoa.

Leino on työskennellyt ammattikorkeakoulun kieltenopettajana vuodesta 1996 alkaen eläkkeelle jäämiseen vuonna 2012. Leinon väitöskirja "A Study on the Promotion of Adults' Oral English Communication and Teacher Development in Liberal and Tertiary Education" tarkastettiin 31.3.2017 Tampereen yliopistossa. Väitöskirja löytyy Tampereen yliopiston julkaisuarkistosta <http://tampub.uta.fi/handle/10024/100570>.